

1733.

1. Emeltraud, Joannes Henricus Josephus : De medicina universali per naturam et partem acquisita
 2. Feilerleben, Christianus Henricus : De habita philosophica Tubingensi in civitate
 3. Golling, Georgius Christophorus : De remedio l. 2. Cod. de officio. curat. neque in transactione judiciaria neque in administratione publica admodum.
 4. Holzschaber, Carolus Hyginus Elias : Oratio de comitiis A. 1556. Norimbergae celebratis in quibus Caroli IV. Imp. aenea bulla fuit reuocata : Accedit index diplomaticus temporum istorum constitutionum Norimbergae promulgatarum. Tempore recensis aeneae bullae exemplarium russ. et Tiguri impressorum
- 5^a et 6^a Krieger, Dr. David : De prome pace religiosa Norimbergensi

6. Meyfelden, Joann. Gottfried: Dissertationis chirurgicae
in qua de vi et virtute hystericam partem officinam ac
spasticam structurem uteri circa placentam

7. Spies, Walpurgus Albulas: De jure patris potestate
in circa nuptias liberorum.

1733.

1. Suter, Johann Martinus: De jure usufructuaria pre-
dicti in praedictibus bonis speciatim sylvis vineis
Pfarthölzern.

2. Holzmann, Johann Michael: De transactione pro re
meata vena.

3. Kochler, Joann. David: Voluntarium imperii consortium
inter Fredericum Austriacum et Antonium Bavaricum
Augs. disquisitionem creatam publicam. . . sub-
mittit

3.^a Pfus, Christophorus Jacobus: De probatione artis

4. Schwarzges, Christian Gottlieb: In omnia pectorum
exemplaria quae extant, Florantius manu-
versus.

5. Spizius, Johann Albertus: De revocatione testame-
torum in privis reciprocorum

1737.

1. Freyer, Wreppfingus Sebastianus: Medicinæ venationis
consuetudinem . . . inaugurati hae dissertatione
instituit.

2. Krüger, Joh. Paulus: De testamentis eorum parochi
et parochi testibus occasionem Cap 10. X. De testamentis.

3.^a Schulz, Georgius Conradus: De vasallorum delictis
amissionem feudorum ingredientibus. 2 fascic.

4. Spizius, Johann Albertus: De vi undorum pectorum

Q. F. F. Q. S.

DE

1733, 5

15 43.

Ab

REVOCATIONE
TESTAMENTORVM
IN PRIMIS RECIPRO-
CORVM

MAGNIFICI

ICTORVM ORDINIS

CONSENSV ET AVCTORITATE

PRO SVMMIS IN VTROQUE IVRE
HONORIBVS

RITE AC LEGITIME
IMPETRANDIS

PVBLICE SOLENNITERQVE
DISPVTABIT

IOHANNES ALBERTVS SPISIVS

PHILOS. D. ET PROF. PVBL.
EXTRAORDINARIIVS

A. D. XXVI IVN. A. R. S. MDCCCXXXIII
H. L. Q. C.

ALTORFII NOR.

LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

43

2

REVOCATIONE
TESTAMENTORVM

IMPERII RECIPRO

CORVM

IN AUSTRIACIS

ICTIBVS ORDINIS

CONSILII ET AUCTORITATE

PRO SVMMIS IN VTROVQUE IVRE

HONORIBVS

RECTE AC LEGITIME

INSTAURANDIS

FRATRE SOLEMNITER

DISCRETIS

IOHANNES ALBERTVS SPISIVS

PHILOS. D. ET PROR. PUBL.

EXTRAORDINARIVS

A. D. XXXVII. A. S. CLXXXIII.

M. A. C.

ALBERTVS NOR.

LITTERIS MAGNI DANIELIS MEYERL

PR AEFATIO.

R

Em, si non inutilem, at certe supervacaneam et dudum ab aliis occupatam, plerisque, credo, videbor suscipere, qui de revocatione testamentorum, inprimis reciprocorum, vel pauca commentari aggredior. Si qua enim, certe res testamentaria, quemadmodum nullo non tempore forensibus disputationibus uberrimam materiam praebuit, hodieque praebet; ita publicis quoque varii generis variaque notae scriptis prope innumeris, atque adeo integris voluminibus, per omnia momenta diligentissime exposita est, ut post Homerum Iliada scribere fere censendus sit, qui hodie hoc in loco ex quacunque parte illustrando versari velit. Enimvero si vel maxime fatendum esset, nihil in praesenti a me dici, quod non dictum sit prius, tamen vel hoc nomine me ab aequis lectoribus veniam facile impetraturum considerem, quod in exercitationibus

A 2

Acade-

Academicis, praesertim quae inaugurandi causa conscribi solent, non semper nova atque singularia proponere necesse sit. Sed neque hac excusatione mihi opus esse, res ipsa unumquemque docebit, qui qualemcunque hanc dissertationem, non ex titulo aut argumento solo, sed ex tractatione, diiudicare voluerit. Vere enim recteque iudicavit, strenuus ille philosophiae pariter et iurisprudentiae eclecticae vindex, CHRIST. THOMASIVS, in praefatione Dissert. de prim. init. success. testament. apud Rom. etiam hanc iuris partem de testamentis atque ultimis voluntatibus, quantumvis alias diligenter excultam, nondum tamen ita exhaustam esse, quin multae adhuc relictæ sint eorum industriae, qui non tam variorum iuris interpretum sententias colligere, et laxiori vinculo utcunque connectere satis habent, quam potius propria meditatione in ipsa, veteris cum primis atque masculae illius, iurisprudentiae adyta magis ac magis penetrare, et placita sua non auctoritatibus et magno doctorum agmine, sed ratione, legibus tamen rite informata, aliisque subsidiis et adminiculis probe instructa, firmare ac tueri gestiunt. Exemplo esse potest ipsum, de quo disputamus, argumentum, ab omnibus sane, qui vel de testamentis in genere scripserunt,

*pservunt, vel leges ad hoc caput spectantes commentariis
 illustrarunt, vel etiam consiliis et responsis, aliisque
 modis, iurisprudentiae studium iuverunt, partim ta-
 ctum, partim quoque ex instituto tractatum. Pulchre
 etiam hic conspiciunt doctores plerique omnes, et, cum
 alias, teste ibidem Thomasio, in quaestionibus testa-
 mentariis ius satis sit incertum, et communibus opinio-
 nibus contra communes refertum, tamen miro consen-
 su docent, testamenta reciproca, non solum vivis utris-
 que, sed etiam mortuo alterutro testantium, a super-
 stite, saltem pro sua parte, pro lubitu corrigi rescindique
 posse. Primus inter Germanos, quantum mihi quidem
 constat, vir de iurisprudentia Germanica immortaliter
 meritus, IOH. SCHILTERVS, in aureo ad Pandectas
 opere, Exercit. XXXIX, §. 57 et sequ. contrarium de-
 fendit, testamenta eiusmodi non modo non post mor-
 tem unius, sed ne quidem invita altera, viva adhuc
 parte, mutari posse atque revocari. Quam sententiam
 deinde amplexus est, et peculiari dissertatione (*) ube-
 rius exposuit propugnavitque IOH. SAMVEL STRYKIVS,
 propria pariter et paterna laude celebris Ictus; eandem*

A 3

que

(*) de testamentis coniugum reciprocis, Halae 1702. habit.

que etiam hodie plures doctores, atque partim integra
 Ictorum collegia, in respondendo sequuntur. Non hoc
 mihi sumo, ut in diiudicanda hac controversia plus aliis,
 ac tot tantisque viris, sapere, aut acriori prae ceteris
 omnibus iudicio me pollere existimem. Interim fateri
 non dubito, mihi nec communem atque veterem illam,
 nec novam doctrinam hac in causa omnino probari,
 et, quod dici solet, intra muros hic videri peccatum et
 extra. Cuius quidem dissensus nostri rationes in prae-
 senti commentatione expromere, atque adeo quaestio-
 nem hanc, satis licet utrinque iam ventilatam, sub-
 incudem denuo revocare libet: ita quidem, ut primum
 de testamentis, speciatim reciprocis, quamvis pauca, de-
 libemus, postea vero de revocatione eorundem, an et
 quatenus iure tam civili, quam naturali, licita sit,
 rationes tum negantium, tum affirmantium, sigilla-
 tim expendamus, tandemque nostram hac de re sen-
 tentiam proferamus, et idoneis argumentis confirmemus.
 Breviter autem strictimque tantum rem persequemur:
 iustam enim atque pleniorum tractationem temporis,
 quod specimini huic inaugurali elaborando im-
 pendere licuit, angustia hac quidem vice
 non permisit.

I.

Testamentum, a testando dictum, est voluntatis nostrae iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit. Est haec definitio MODESTINI ICTI, in *L. 1. D. qui testam. fac. poss.* eaque satis commoda et perfecta, si testamentum generatim pro ultima voluntate accipiatur, quod interdum, praesertim in legibus antiquis, fieri, SCHILTERVS notat, *Exerc. ad Pand. XXXVIII, §. 6.* quemadmodum etiam in quibusdam Galliae provinciis, itemque in plurimis LL. municipalibus, testamenta absque heredis institutione subsistere, ibidem docet. Idem quoque iure patrio nostro obtinet, ubi nulli descendentes vel ascendentes supersunt. *Reform. Nor. Tit. XXX, Leg. IX.* Sed iure Romano aliter se res habet. Hoc enim quam maxime differunt testamenta et codicilli, aliaeque ultimae voluntatis species, omnisque testamenti vis ex institutione heredis pender, *§. 34 Inst. de legat. L. 10 D. de iur. codic.* adeo ut sine hac nullum testamentum valere possit, *L. 3 D. de his quae in testam. del.* hocque ipso unice dignoscatur, utrum codicillos, an testamentum facere voluerit defunctus, *L. 14. C. de testam.* Atque adeo hoc sensu Modestini definitio adaequata non est, non magis atque altera VLPIANI, in *Fragm. Tit. XX*, cui testamentum dicitur *mentis nostrae iusta contestatio, in id sollemniter facta (*), ut post mortem nostram valeat.* Vtraque enim et reliquis ultimarum voluntatum speciebus potest accommodari. Nec est, quod cum plerisque interpretibus differentiam in eo quaeras, quod iusta in his definitionibus dicitur

(*) SCHVLTINGIVS, in *Iurisprud. anticuissim.* exhibet factum, ut referri possit ad testamentum.

tur illa voluntatis sententia seu contestatio. Quod si enim per iustam intelligamus legitimam et regulis iuris conformem; ne sic quidem a testamentis satis discreti erunt codicilli, qui et ipsi, aequae ac reliquae ultimae voluntates, certam formam a iure praescriptam habent, nec sine debitis requisitis subsistere possunt. Sin iustam sententiam interpreteris solemnem (quod tamen vix recte fieri ex altera illa Ulpiani definitione apparet) excludentur testamenta militaria, parentum, aliaque minus solemnia et privilegiaria. Vid. quae hac de re in primis accurate disputat HERM. VVLTEIVS, in *Comment. ad Inst. princ. de testam. ordin. n. 14. et seqq.* Quare, si ad mentem iuris Romani formanda sit accurata definitio testamenti; vel definitioni Modestini, generis loco acceptae, tantum addere oportet: *cum heredis institutione directa*; vel brevius testamentum sic defini potest, quod sit *ultima voluntas directam heredis institutionem continens.* HOPP. ad *Inst. l. c.* Directae autem institutionis ideo facienda est mentio, quoniam fideicommissaria et obliqua etiam codicillis fieri potest, §. 2. *Inst. de codicill.* Nostra quidem pro instituto iam parum refert, utrum sensu hoc strictiore, an latiore illo atque generali, sumantur testamenta; cum, quae de revocatione eorum deinceps disputabimus, ad omnia ultimae voluntatis genera utique pertineant. Interim tamen posteriorem maxime vel ideo sequemur, quod testamenta reciproca fere non alia quam stricta significatione intelligere moris est.

IL

Requisita testamenti iusti breviter enarrantur a CATO ICto, in *L. 4. D. h. t.* ubi: *Si quaeramus, inquit, an valeat testamentum, imprimis animadvertere debemus, an is, qui fecerit testamentum, habuerit testamenti factionem; deinde, si habuerit, requiremus, an secundum regulas iuris civilis te-*
status

status sit. Iusta igitur esse debet suprema voluntas, tum ratione personae testantis, ut habeat testamenti factionem, tum ratione materiae, et imprimis formae sive solennium, tum internorum, tum externorum, ut vocari solent. Quinam vero habeant testamenti factionem, vel non, et quae sint illae regulae iuris a Caio memoratae, nihil attinet hoc loco docere. Neque etiam varias testameatorum divisiones nunc recensibimus, cum nihil inde ad controversiam nostram melius rectiusque diiudicandam utilitatis redundet, et praeterea omnia haec in compendiis et systematibus Iuris ubique occurrant.

III.

Pergimus potius ad testamenta reciproca, et quae de his generatim potissimum observanda sunt, paucis lustrabimus. Dicuntur autem testamenta reciproca, in quibus mutua versatur heredis institutio directa, sive quando duo pluresve (nec enim praecise ad duos restringenda est definitio, licet usus sic ferat) se vel suos invicem heredes instituunt: quemadmodum etiam alias substitutio reciproca in iure vocatur, ubi unus idemque testator heredes plures institutos sibi invicem substituit, *L. 4, §. 1 D. de vulg. et pup. substit.* Vnde recte praeposteram OLDENDORPII (non Vultei) *Tom. IV Conf. Marburg. C. 1, n. 3.* aliorumque nonnullorum subtilitatem esse monet STRYCKIUS, §. 39 *Dissert. laud.* quando mutua potius, quam reciproca, haec dicenda esse testamenta contendunt; (*) quanquam, si de vera Latinitate quaeratur, Oldendorpio utique assentiar. Duo itaque revera hic adsunt testamenta, et duplex heredis institutio, eaque mutuo ipsorum heredum consensu et voluntate facta; quo

B

ipso

(*) Conferatur relatio, a SCHILTERO exhibita, *Exerc. ad Pand. XXXIX, §. 58.*

ipſo etiam maxime differunt a teſtamenti ſimplicibus, quod in his inſcio et inconſulto plerumque heredi deferuntur hereditas; in reciprocis vero inter teſtatores et heredes de hereditate invicem deferenda et acquirenda iam convenerit. Ceterum recte quidem obſervat Strykius, ſi vel unius tantum partis heres, vel extraneus plane, ab utroque fuerit inſtitutus, licet et hic mutua voluntas concurrat, et duplex adſit heredis inſtitutio, attamen reciprocum dici teſtamentum haud poſſe, ſed ſimultaneum tantum. An vero propterea etiam quoad effectum a reciprocis differant cuiusmodi teſtamenta, alia quaeritio eſt: nos certe quibusdam in caſibus etiam hiſce accommodari poſſe, quae de reciprocorum irrevocabilitate diſputantur, perſuaſi ſumus.

IV.

Originem teſtamentorum reciprocorum ſeu mutuorum in Imperio Occidentali (*) non male ad Valentiniani III. Imp. aetatem refert CUIACIUS, ad L. 24 D. qui teſt. fac. poſſ. et STRYKIUS, in d. Diſſert. ſ. 4. Huius enim extat *Novella Tit. IV. de teſtam.* in qua expreſſe approbat teſtamenta ſive coniugum, ſive aliorum quorumcunque, reciproca, iisque aeternam legis ſuae definitione firmitatem tribuit. Antea quippe iure Romano incognita vel prorsus illicita fuiſſe huiusmodi teſtamenta, dubitari vix poteſt. Quamvis enim rationes ex Lege Voconia et Iulia Papia Poppaea a Strykio petitaee id non ſatis evincant; quandoquidem, etſi non inter coniuges, inter alios tamen obtinere potuiſſent teſtamenta reci-

(*) De Orientali enim nihil certi deſignari poteſt: nam Theodoſii iun. conſtitutio, in L. 2 C. de inſirm. poen. caelib. qua facultatem coniugibus indiſtincte concedit, ſibi invicem, quantum ſuperſtitis amor exegerit, relinquendi, ad alia potius, quam reciproca, teſtamenta ſpectare videtur; certe neceſſario huc trahenda non eſt.

reciproca: admodum tamen verosimilis est BIGNONI opinio, in *Not. ad Marculphi formul. Lib. II, Cap. 17, n. 1*, pro captatoris habitas fuisse eiusmodi institutiones, quales legibus Romanis vetitas et nullius momenti fuisse constat ex *L. 70 D. de hered. inst. L. 64 D. de leg. 1. L. 11. C. de test. milit.* aliisque. Id quod etiam haud obscure innuere videntur ipsa Valentiniani verba, qui novam hanc constitutionem suam hac ratione excusat, quod *nec captatorium dici possit, cum duorum fuerit similis affectus, et simplex religio testamenta condentium.* Quidquid eius sit, nullam certe testationis reciprocae in legibus anterioribus mentionem factam, immo nec iure Iustiniano quidquam hac de re cautum esse, Strykius monet. Ab eo tempore vero frequentari coeperunt testamenta mutua non tantum in Romano imperio, sed etiam apud Germanos aliosque confines populos, quibus reciprocas eiusmodi dispositiones saeculo iam post Christum natum VII. in usu fuisse, ostendunt formulae, quas Marculphus Mon. tradidit *Lib. I, n. 12, et Lib. II, n. 7, 8, et inprimis n. 17.* itemque *Formul. Sirmond. 17. et 18, ex edit. Baluz. in Tom. II Capitul. Reg. Franc. Conf. GOLDASTI Rev. Alem. Tom. II, P. I, n. 13.* Atque adeo sic hodie quoque in Germania nostra satis usitata esse illam testandi rationem, inter omnes constat; nisi quod in locis, in quibus Ius Lubecense obtinet, prohibita sit per *Lib. II, Tit. I, art. 10, n. 60.* Vnde si vel maxime iure etiam Iustiniano invalida censenda forent testamenta reciproca, quod tamen variis ex rationibus negat Oldendorpius, *Conf. Marp. l. c.* frustra certe de validitate eorum omnis institueretur disputatio; cum certo certius sit, iuris Romani auctoritatem, quantumvis etiam Germanis hodie magna sanctaque esse debeat, haud tamen aliter, quam salvis legibus moribusque patriis et institutis, admitti posse: qua de re SCHILTE-
RVS, *Exerc. I, §. 12, et alibi passim.*

V.

Vtrum vero in scriptis fiat testamentum reciprocum, an sine scripto, et per nuncupationem tantum; itemque an priore casu in una charta, an duabus vel pluribus scribatur, nihil interest, quamvis prior modus usu fere solus receptus sit. Sed neque refert, privatum, an publicum, oblatum, an iudiciale sit; dummodo ubique solennitates debitae et forma a legibus praescripta fuerit observata. Non alia autem et horum testamentorum sunt requisita, quam quae de testamentis in genere ex Caio antea notavimus; nisi quod tum ratione personarum, tum etiam ratione solennium, ex natura ipsius negotii ob duplex testamentum, varia hic moneri queant, quae satis copiose persequitur STRYCKIUS a §. X usque ad §. XXXVIII. Ita, quod ad personas testantes attinet, notum quidem est, testamenta reciproca inter coniuges maxime ulitata esse. Eadem tamen etiam, non modo inter desponsatas aliasque personas coniunctas, sed et extraneos quoscunque, locum habere, nullum est dubium; modo alias habeant testamenti factionem. Vnde, praeter alia, inprimis requiritur, ut tum coniuges, tum alii reciproce testantes, sui iuris sint, et patria potestate liberati. Filios enim familias de iure civili, ne quidem patre consentiente, testari posse, diserte docet Imp. in *pr. Inst. quibus non est permiss. fac. test.* et CAIUS, *L. 6. pr. D. h. t. conf. L. 16. D. eod.* exceptis bonis castrensibus et quasi castrensibus, in quibus habentur pro patribus familias: quemadmodum et iure patrio nostro de bonis propriis et adventitiis valide testantur, *Ref. Nor. Tit. XXIX, Leg. 5.* Ceterum vero nec aetatis, nec valetudinis testantium ulla hic habenda est ratio; atque adeo etiam inter vetulam et iuvenem, sanum et agrotum, et vel ipsi morti vicinum, condi potest reciprocum testamentum, quamvis ordinarie id fieri posse neget PRYCKMANN. *Vol. II, Conf. 30,*

n. 153. Ratio enim a commodorum aequalitate in actibus et negotiis reciprocis necessaria petita, quemadmodum et alias non parum vacillat, sic ad testamenta reciproca eo minus quadrare potest, quod etiam citra omnem mutuae institutionis spem heres alter alteri existere queat. Quoad solennitates externas notanda inprimis est quaestio a doctoribus ventilata: utrum septem, an quatuordecim testes in testamento reciproco sint adhibendi. Cum enim, prout antea iam dictum, plura hic et revera tot adsint testamenta, quot sunt personae testantes: unde etiam, teste MALVIO, ad *Ius Lubec. P. II, Tit. I, art. 10, n. 11*, si statuto receptum sit, ut gabella pro testamento solvatur, duplex pro reciproco testamento coniugum solvenda, et, secundum CARPZOVIVM, *P. III Iurüpr. For. Const. VII, Def. 22*, notarius conciliens hoc testamentum duplex quoque honorarium exigere potest: dubium sane videri queat, an et ordinarius testium numerus hic sufficiat, ac non potius iidem pro numero testantium debeat multiplicari. Placet nobis GAILII, *Lib. II, Observ. 117, n. 2 et seqq.* aliorumque hac in re temperamentum, sufficere utrique ordinarium testium numerum, ita tamen, ut testes adhibiti discrete expriment, se a singulis testantibus rogatos, singulorum nomine subscribere et signare testamentum, additis quoque sigillatim nominibus eorundem: tunc enim in effectu idem est, ac si bis subscripsissent. Alia vero ratio est, si in diversis chartis testari reciproce velint; ubi sine dubio ad quodvis testamentum speciali, vel diversorum, vel eorundem testium subscriptione et subsignatione opus est. *STRICK. de caut. testam. C. XV, §. 41.* Quod si actis insinuatur testamentum reciprocum, aut principi offeratur, cessat plane haec quaestio; sed tunc necesse est, certe tutius, ut testantes simul iudicem aut principem adeant, ibique ultimam voluntatem suam declarent. Pariter etiam consultum est, ut ab alio po-

B 3 tius,

tius, quam alterutro testantium, testamentum scribatur, vel minimum altera pars in subscriptione disertis verbis testetur, hanc esse spontaneam atque liberam suam voluntatem, sequi eam in omnibus plenissime ratam habere. Quanquam vero ab utroque testantium necessario subscribi debere testamentum reciprocum, haud dubium est; sigillorum tamen diversitas non omnino necessaria videtur, sed potest v. g. uxor etiam mariti annulo in subsignatione uti. Denique circa heredis institutionem potissimum observandum, etsi reciprocum dicatur tale testamentum, non tamen ideo necessarium esse, ut ex asse omnino heredes sese invicem instituunt, sed posse ab utraque parte alteri adhuc alium heredem adungi; immo et fieri potest, ut e. g. maritus uxorem solam, uxor vero maritum et extraneum simul instituat, cum, recte docente STRYCKIO, reciprocatio in institutione mutua, non in modo instituendi, consistat. Idque etiam aliquando prorsus necessarium est, ut si alter coniugum liberos vel parentes habeat superstites, quibus legitima non nisi honorabili institutionis titulo relinqui potest per *Nov. 115, c. 3 et sequ.* Praeterea quoque legata et fideicommissa accedere possunt, et plerumque accedunt testamentis reciprocis; immo de his ipsis maxime quaeritur, utrum legata eiusmodi mutuo utriusque testantis consensu ac voluntate relicta deinde ab una parte iterum tolli possint atque revocari.

VI.

His breviter praemissis, nunc de revocatione quoque testamentorum pauca monebimus, antequam ad controversiam de iustitia illius, praesertim in testamentis reciprocis, diiudicandam pedem promoveamus. Ea generatim describi potest, quod sit eiusmodi actus, quo quis id, quod post mortem suam fieri voluit, se non amplius velle declarat: estque

vel

vel *totalis*, qua quis totum testamentum revocat, quaeque et *revocatio* dicitur; vel *partialis*, quae et *reformatio* a nonnullis solet vocari, qua testamenti pars tantum mutatur vel innovatur. Differt igitur a testamenti declaratione, qua voluntas dubia praecedens declaratur per posteriorem sive subsequentem; itemque a revisione testamenti. Vid. STRYKIVS, *de caut. testam. Cap. XXIV, §. 17.* Fit autem revocatio ista vel verbis, vel factis. Verbis: quando coram testibus quis declarat, se voluntatem suam mutasse, et nolle amplius valere testamentum, L. 27. C. de testam. Sola tamen haec revocatio verbalis, seu nuda voluntatis contrariae significatio, testamentum solenniter factum non infirmat, L. 36, §. 3 D. de testam. mil. §. 7 Inst. quibus modis testam. infirm. nisi lapsu decennii a tempore conditi testamenti confirmetur, d. L. 27 C. de testam. Non enim satis improbase videtur voluntatem suam solenni testamento comprehensam, qui nuda eam revocavit, tabulis testamenti integris relictis. Idque etiam de testamentis nuncupativis admitti potest eo in casu, si, quod plerumque hodie fieri solet, notarius nuncupatam a testatore voluntatem, maioris securitatis gratia, in scripturam redegerit, ac instrumentum desuper confecerit. STRYK. *de caut. test. l. c. §. 35.* Alias enim ad infirmationem testamenti nuncupativi utique sufficere simplicem voluntatis revocationem, factam coram legitimo testium numero, arg. L. 35 D. de reg. iur. utique putarim, cum VINNIO, in *Comment. ad Inst. l. c. n. 3.* aliisque ibidem citatis. Idem quoque dicendum de testamento iudiciali, a testatore in iudicio revocato. CARPZOV. *Iurispr. For. P. III, Const. V, Def. 27, n. 2.* RICHTER, *P. 1, Dec. LIV, n. 18.* Conf. SCHILTERVS, *Exerc. XXXVIII, §. 73 et sequ.* Exceptio tamen est in milite, qui sicut hereditatem nuda voluntate dare, ita et adimere potest, L. 15, §. 1 D. de test. milit. quem-

quemadmodum et legata fideique commissa nuda voluntatis contrariae significatione tolluntur atque revocantur, *L. 30. §. 3 D. eod. tit.* Factis denique et re ipsa revocatio fit duplici modo; primo si testator testamentum incididerit, lacerverit, scripturam induxerit, deleverit, cancellaverit, signa amoverit aut turbarit; de quibus modis doctores agunt ad *tit. D. de iniust. rupt. test. et tit. de his quae in testam. del.* quo casu res redigitur ad statum intestati, et datur heredi ab intestato hereditatis petitio, quae elidi nequit exceptione ex testamento, quippe ipso iure invalido atque rupto; nisi forte non consulto; sed incaute, quid horum factum sit, aut ignorante testatore contigerit: tunc enim si legi adhuc, quod scriptum est, utcunque poterit, ratum manebit testamentum, *L. 1 D. de his quae in test. del. L. pen. C. de testam.* Posteriori modo revocatio fit, si testator tabulis testamenti integris relictis, aliud praeterea condiderit; et tunc pariter per posterius ipso iure rumpitur prius, *§. 2 l. quibus mod. testam. infirm.* et heres in priori institutus quidem excluditur, succedit tamen heres ex posteriore testamento. Nec interest, utrum eiusdem, an diversi generis sit posterius testamentum: nam et scriptum per nuncupativum, solenne per privilegiarium, publicum per privatum, et vice versa, mutari atque revocari posse certum est. Conf. RICHTER, *P. I, Dec. 54, n. 24.* Perfectum tamen esse debet posterius testamentum, tum ratione voluntatis, tum ratione solennitatis, *§. 7 Inst. eod. tit., L. 25 D. qui testam. fac. poss.* Quibus casibus vero contingere queat, ut vel prius nihilominus sustineatur, vel utrumque simul valeat, iam nihil attinet uberius explicare. Conferri interim hoc de argumento generatim potest STRYKIVS, *de Cant. testam. Cap. XXIV;* et BARDILI *Dissert. de revocat. ultim. volunt.* itemque LAVIERBACHII *Diss. de revoc. et cancell. testam.*

VII. Iam,

VII.

Iam, ut ad ipsam tandem quaestionem, quam ventilandam suscepimus, accedamus, primum quidem certissimum est, iure Romano testamenta aequae, ac alias ultimas voluntates, semper pro lubitu fuisse revocabilia. Equidem, si de iure antiquissimo Romano sermo sit, dubium hoc quodammodo videri potest. Constat enim, primis reipublicae Romanae temporibus testamenta in comitiis calatis, spectante atque audiente universo populo, fieri consuevisse: cuius rei sine dubio non alia ratio fuit, quam ut pro agnatis et gentilibus legitime facta lex tolleretur quoque legitime. Vid. BYNCKERSHOECKIUS, *Lib. II Observ. C. II.* Quemadmodum igitur, recte observante THOMASIO, in *Diss. de prim. instit. success. test. Rom. §. XII.*, heredes hoc modo instituti legitimi potius fuerunt, quam testamentarii, utpote voluntate et auctoritate populi constituti: ita vix liberum fuisse videtur testatori, voluntatem suam dein privata auctoritate mutare, et heredes semel declaratos a successione iterum excludere. Nobis interim et hoc fieri potuisse probabile est, argumento ab arrogatione desumpto, quae et ipsa olim in comitiis teste et auctore populo facta, tamen postea privatim per emancipationem iterum tolli, et hoc ipso arrogatus iure suorum heredum privari potuit. Sed haec iam paullo diligentius excutere non vacat. Quidquid eius sit, de iure Iustiniano res extra dubium est, et ex infinitis locis, partim directo, partim etiam per consequentiam, potest probari: quamquam vulgo doctores in allegandis his textibus non satis accurate versari, et rationem iuris cum ipso iure identidem confundere solent. Eminent vero inter alia verba CONSTANTINI Imp. in *L. I C. de SS. Eccles.* ubi: *Nihil est, inquit, quod magis hominibus debeatur, quam ut supremae voluntatis, postquam iam aliud velle non possunt, liber sit stylus, et licitum,*

C quod

quod iterum non redit, arbitrium. Quamquam enim Imperator his verbis non utique diserte mutationi, sed factioni testamentorum, favere videatur, et praeterea dispositio huius legis sigillatim ad legata ecclesiis et piis causis relicta tantum spectet: ratio tamen generalis est, dumque liberam esse iubet supremam hominis voluntatem, necessario sequitur, ut, si alia forte iam a testatore fuerit condita, etiam prior haec per posteriorem mutari iterum queat. Sed multo adhuc clarius, omniumque sane luculentissime hanc revocationem approbat, et vel in precibus principi oblatis locum habere ostendit HONORII ET THEODOSII constitutio, in *L. 19 C. de testam.* ubi ita Impp. *Voluntates hominum audire volumus, non iubere, ne post sententiam nostram inhibitum videatur commutationis arbitrium: cum hoc ipsum, quod per supplicationem nostris auribus intimatur, ita demum firmum sit, si ultimum comprobetur, nec contra iudicium suum defunctus postea venisse detegatur.* Sic vero etiam CELSVS, in *L. 17. D. de adim. vel transf. leg.* Nihil, inquit, prohibet priorem scripturam posteriore corrigere, commutare, rescindere. Conf. *L. 6, §. 2 D. de iur. codic. L. 12, §. 3 D. de leg. 1. L. 22 pr. D. de leg. 3. et L. 87. D. de cond. et demonstr.* in quibus speciatim de legatorum ademptione idem asseritur. Adeo vero prorsus liberrima et illibata hoc iure deprehenditur haec testamenti mutandi facultas, ut eidem ne quidem renuntiari valide possit, nullaque adeo pactione vel conventionione effici, ne voluntatem mutare liceat, ne quidem iureiurando accedente, pro ut uno ore fatentur doctores et iuris interpretes. Vid. IVDWELL. *Traçt. de ultim. volunt. P. I, C. I, num. 3; STRYK. de caut. testam. C. XXIV, §. 3 et 4; LAVTERBACH. Colleg. Theor. Praçt. ad Pand. Lib. XXVIII, Tit. III et IV, §. 11.* aliique. Post Iustiniani tamen aetatem usu etiam fori Romani, CPLi praesertim, deliisse pactorum talium invaliditatem, neque,

etiam ante legem suam, adeo liberam amplius fuisse testamenti functionem, LEO Imp. testatur in *Novella XLX*, ubi et ipse eiusmodi pactis plenam firmitatem sanctione sua tribuit.

VIII.

Sed quaeritur, an haec dispositio iuris Romani cum principiis iuris naturalis, et regulis honestatis aequitatisque, conveniat; an vero sola ratione civili, et domesticis tantum reip. Romanae principiis, nitatur? Nos hic distinguendum putamus inter ipsum ius et facultatem testamenta mutandi, et facultatis illius, ut cum SCHILTERO (*) hoc verbo utar; *improhibitatem*. Posterior utique non nisi a iure civili est, et ex libertate illa Quiritibus peculiari originem duxit, quae tanta erat, ut nulla obligatio facti eam infringeret: unde porro fluxit, quod testamenti factio non privati, sed publici iuris habita fuerit, teste PAPINIANO, in *L. 3 D. qui test. fac. poss.* neque adeo privatorum pactis restringi ac mutari poterit, arg. *L. 38 D. de pactis*. Neque aliter, quam de ratione hac civili, intelligenda sunt illa ICTORUM axiomata: *Quod ambulatoria sit voluntas defuncti usque ad vitae supremum exitum*, *L. 4 D. de adim. leg. et L. 32, §. 3. D. de donat. inter vir. et uxor. et, quod nemo eam sibi possit legem dicere, ut a priorie voluntate recedere non liceat*, *L. 22 pr. D. de Leg. 3.* Naturaliter enim quum cuilibet liceat iuri atque facultati sibi competenti renunciare, cur non et testandi, ac voluntatem suam iterum mutandi facultati? Quod verò attinet ad ipsum hoc ius, et revocationem testamentorum in se et simpliciter spectatam, ea sane naturali ratione non destituitur, sed iuste omnino liciteque fit. Neque enim ullius ius laedit testator voluntatem mutando, qui nullum, dum viveret, heredi vel legatario ius ex testamento suo quaesitum esse voluit, cum

C 2

omnis

(*) Exercit. ad Pand. VIII, §. 29.

omnis testamentorum vis ex morte testatoris demum dependeat. Id quod ipse Apostolus agnovit, in *Epist. ad Hebr. IX, 16, 17*; ubi testamentis morte demum confirmatis vim et auctoritatem tribuit. conf. *Epist. ad Gal. III, 15*.

IX.

De usu et auctoritate iuris Romani hoc in capite de testamentorum revocabilitate in foris nostris eo minus licet dubitare, quod constat, omnem rem testamentariam a Romanis demum ad Germanos pariter aliasque gentes transiisse, cum olim plerisque fere testamenta prorsus fuerint incognita. Id tantum observandum, regulas illas iuris Romani de non adimenda vel pactis, vel etiam iureiurando, testamenti mutandi facultate, iure hodierno et moribus Germanorum non unam exceptionem admittere, tum propter pactorum fideique servandae necessitatem, tum etiam ob receptam in doctrina de iureiurando auctoritatem iuris Canonici. Interim tamen iuris civilis dispositionem etiam hac in parte expresse sequitur ius patrium nostrum, in quo haec legitur constitutio: Ein yedes mag sein Testament und leyten willen endern, mindern, meren, und ganz abthun, so offt es will, ungeachtet ob es sich aines andern verpflichtet het, denn des Menschen will soll frey seyn bis in Tod. *Reform. Nor. Tit. XXIIX, Leg. 12*. Quanquam et haec verba, ob es sich aines andern verpflichtet het, non tam ad vera pacta et conventiones super hereditate cum aliquo initas, quam potius tantum ad clausulam derogatoriam vel prohibitoriam posterioris voluntatis, vel etiam ad iusiurandum de non revocando testamento insertum, spectare existimaverim.

X.

Postis his fundamenti loco de revocabilitate testamentorum in genere, restat nunc, ut ex instituti ratione sigillatim

tim de testamentis reciprocis paucis dispiciamus, an et quatenus haec quoque revocationi et mutationi sint obnoxia. Illud igitur primum dubium non est, quin revocatio locum habeat, si mutua iterum utriusque testatoris concurrat voluntas; cum nihil tam naturale sit, quam eo genere quidque dissolvi, quo colligatum est, *L. 35 D. de R. I.* Sed neque tunc id fieri posse quisquam, credo, dubitabit, si clausula revocatoria in testamento reciproco expressè fuerit adiecta, *arg. L. 23. D. eod. tit.* Eo igitur potissimum haec quaestio redit: an testamenta reciproca, in quibus nulla clausula de libere revocando expressa apparet, vel invita altera viva adhuc parte, vel etiam mortua ea, a superfite corrigi revocarique possint. Quod utrumque sicut a plerisque doctoribus affirmari iam in praefatione monuimus; ita nunc in rationes eorum, quibus hanc sententiam adstruere conantur, inquiremus. Earum tres exhibet STRYKIVS, §. *LXXIII Dissert. supra laud.* quem in recensendis iisdem nunc quidem eo libentius sequimur, quod potiores eum iam collegisse, ex comparatione plurium, quos ipsi evolvimus, auctorum compertum habemus. Prima igitur ratio est, quod plura hic adsint pifincta testamenta; unde sua sponte sequatur, unumquemque pro sua parte posse testamentum revocare, ut priorem scripturam posteriori corrige, commutare, rescindere, per *L. 17. D. de adim. leg.* Altera: quod ambulatoria sit voluntas hominis, eaque testamenti natura, ut ad extremum usque vitae spiritum minui et revocari queat. Tertia denique: quod maxima sit libertas testandi, quae nemini auferri possit. At enimvero nulla harum rationum rem conficere potest. Primum enim, si ideo revocari liceat ab alterutro pro sua parte testamentum reciprocum, quia duo revera adsunt testamenta; cur non item in contradibus bilateralibus, in quibus pariter duplex negotium vertitur, et duo revera adsunt pacta, ab unoquoque pacifcentium

Ad.

Ret.

2.

3.

Discus.

1.

pro sua parte poenitere licet? Quod si dicere velis, differre hoc ipso testamenta a contractibus et aliis actibus inter vivos, quod in illis poenitentia locum habeat, in his non item; egregia sane haec erit principii petitio. Adhaec, etsi plura et distincta sine testamenta, tamen connexa sunt, et respectum ad se invicem habentia. Quod ad alteram rationem attinet, eam

2. tantum civilem esse atque LL. Romanis propriam, iam antea monuimus: praeterea ambulatoriam quidem esse concedi potest hominis voluntatem, modo ne ambulet ad illicita et inhumana, ut ait OLDENDORPIUS, *Tom. IV Conf. Misp. I*. Tertia

3. vero a summa libertate testandi petita eo minus admitti potest, quod, prout pariter iam diximus, illa improba testandi libertas, ut Schilterus eam vocat, pars fuit peculiaris illius Quiritum libertatis, quam una cum iure Romano a Germanis haud fuisse receptam constat. Vid. SCHILTERVS, *Exercit. ad Pand. XXXIX, §. 56.*

XI.

Apparet igitur, non satis probatam esse eorum sententiam, qui testamenta reciproca simpliciter et sine distinctione ab unoquoque testantium pro sua parte semper revocari posse existimant. Videamus nunc, an solidiori fundamento nitatur huic e diametro opposita SCHILTERI, SIREKII, et recentiorum plerorumque doctrina, qui eadem pariter indistincte, neque vivis urisque testantibus, nec post mortem alterutrius, a superstite seorsim mutari revocarique posse contendunt. Horum autem praecipua; immo unica ratio, in eo

Ratio consistit, quod pactum subesse tacitum existimant eiusmodi testamentis, haecque adeo non tam testamentorum, quam pactorum iure cenferi volunt. Audiamus ipsum SCHILTERVM *l. c. §. 57. Verumque* [scilicet et ante et post mortem unius revocari posse testamenta reciproca] *communiter, inquit, asserunt Dd. CARPZ. 3, 2. def. XI et XII. Consil. Argent.*

vol. I,

vol. 1, conf. 84. Neque temere secundum ius Romanum, quo voluntates ultimae semper sunt revocabiles, lege licet per conventionem posita; qualis omnino his coniugum testamentis reciprocis subest, saltem tacite. Neque in eo assentimur Carpovio, quod d. def. XII, n. 6. simpliciter negat, haec coniugum testamenta mutua iure pacti subsistere, sed in vim ultimae voluntatis. Immo vero utrumque verum est: nam ultimae coniugum voluntates reciprocae in praevio consensu mutuo de sese vel suis invicem instituendo fundantur ac subsistunt: igitur secundum communem iuris naturae regulam non nisi mutuo dissenso possunt revocari: multo minus poenitere superstiti licebit, re non amplius integra, sed ex parte defuncti per mortem adimpleta. Similiter STRYCKIUS, §. LXXV, postquam dixerat, testamenta reciproca non magis mutationi esse obnoxia, quam quodvis aliud negotium inter vivos celebratum, contractusve bilateralis: Namque, pergit, negari non potest, in istis aequae ac in his mutuam quiddam vel reciprocum, aut vicissitudinarium, alternumve, sive pactum tacitum de se vel suis invicem instituendis, vel quomodocunque quis loqui voluerit, subesse. Provocat deinde ad Schilterum, et Brunnem. Conf. 38, §. 19 et 23. At hinc necessario sequi, mutuam quoque fidem et obligationis exsolutionem aequalem utrinque requiri; mutationem vero, nisi consentiente atque approbante altera parte, nullam omnino fieri posse, vi vulgati illius, quodque in omnium ore volitat, iuris gentium atque naturae axiomatis: unumquodque, quo modo coaluerit, eodem etiam iterum dissolvendum esse. Sed vereor, ut his argumentis sententiam suam satis probasse videri queant dumviri eruditissimi rem accurate pensitantibus, nec nimio iuris patrii prae iure Romano amore (qualem in Stryckio certe circa hanc controversiam deprehendisse mihi videor) abreptis. Mihi certe doctrinam hanc non omnino satisfacere in praefatione sum fassus. Pactum subesse in testamentis

M.

reciprocis non nego; immo vero, nisi me omnia fallunt, duplex potius, quam unicum, subest. Sed quaeritur, quale sit illud pactum, et in quid consenserint testamentum reciprocum condituri? An, ut ita sese ultro citroque heredes instituant, ut a neutro indistincte unquam revocari possit eiusmodi dispositio? Non credo. Id enim si agere voluissent reciproce testantes; vel clausula de non revocando testamento adiecta (*), vel pacto successorio expresso, vel aliis modis et conditionibus certis, sibi facile potuissent prospicere: quorsum cautelae spectant a STRYKIO traditae a §. LXXX usque ad finem *Dissert.* saepius laudatae. Conf. PECKIVS, de *test. coniug.* L. 1, c. 43, n. 3. et sequ. et STRUVIVS, in *Synt. Iur. Civ. Exerc.* 32, th. 43. Nec dubium est; quin, si ipsi testantes rogari fuerint, an per mutuum eiusmodi dispositionem facultatem aliter statuendi sibi adimere voluerint, negando fere sint responsuri. Itaque consensus ille mutuus de sese vel suis heredibus invicem instituendis non ultra extendi debet, quam natura negotii patitur. Consenserunt enim de hereditate mutuo deferenda et acquirenda, sed per testamentum, h. e. negotium sui natura mutabile, et cuius perfectio, uti supra ostensum, a morte testatoris demum pendet. Tacita igitur huic pacto tacito ex natura negotii inest limitatio sive exceptio: nisi alter voluntatem mutaverit: atque adeo omnis vis pacti, quod testamenti reciproci subesse non immerito creditur, in eo consistit, ut, ubi altera pars voluntatem in testamento declaratam impleverit, alteri quoque poenitere amplius non liceat; minime vero, ut, nisi mutuo dissensu, testamenta eiusmodi nunquam omnino revocari iterum possint; et perperam huc trahitur L. 35 D. de R. I. quae

(*) Non quidem iure Romano, sed tamen hodierno; quemadmodum et iure Romano donatio mortis causa, alias revocabilis, per clausulam eiusmodi irrevocabilis fieri potuit, L. 27. D. de m. c. donat.

quae et alias non tam de modis, quibus necessario tolli debeat, quam quibus tolli possit obligatio, intelligenda videtur.

XII.

Ex iis, quae modo diximus, iam facile est colligere, quorsum nostra tandem de revocabilitate testamentorum reciprocorum tendat sententia. Nimirum distinguendum putamus, utrum vivis adhuc utrisque testantibus, an vero deum post obitum unius, de revocatione quaeratur. Priore casu utique existimamus, testamenta reciproca, etiam invita altera parte, a quovis testante ad libitum posse revocari; dummodo id non clam, sed praesertim alterius fiat; quomodo etiam usu fori Gallicani concessam esse revocationem, SCHILTERVS notat *cit. §. 57. (a)*. Etenim, quod supra demonstravimus, hanc esse testamentorum naturam, ut ad extremum usque vitae spiritum libere corrigi ac mutari queant, manifesti iuris est. Ius Romanum autem hoc in capite in foris Germaniae receptum esse, inter omnes constat. Nulla igitur apparet ratio, cur, quod in testamentis simplicibus licet, in reciprocis locum habere nec possit, nec debeat. Numerus enim non variat rem; et quod duo vel plura hic adsunt testamenta, naturam singulorum mutare non potest. Hinc, licet communi consensu mutuaque voluntate testentur, semper tamen secundum naturam actus, quem celebrant, et secundum regulas, quae actum istum efformant, disposuisse, adeoque facultate testamentum revocandi haudquaquam semet abdicasse, censendi sunt, ut recte rationes subducit FINKELTHYSIVS, *Observ. XC, n. 8*. Equidem Strykius hanc argumentationem parum roboris habere contendit, propterea quod non aliis, quam, quae nos ipsi antea reiecimur, principiis de infinita libertate testandi innitatur. Verum, quidquid sit de

D

ratio-

rationibus LL. Romanarum, sufficit, eas hoc in capite notorie esse receptas. Et quamvis ratio civilis huius iuris ad Germanos utique non quadret, subest tamen, ut §. VIII. monuimus, ratio naturalis, quae ubique valere potest ac debet. Nec cetera magni momenti sunt, quae contra hanc testamtorum reciprocorum revocabilitatem ex iure Romano adstructam in medium protulit Strykius. Ait: probe notandum esse, testamenta reciproca a Germanis primitus introducta, et Saec. iam VII, cum ne notae quidem Romuleae leges in Germania essent, frequentata, haecenusque retenta fuisse. Hinc vero iam consequi, genuina quaestionis huius decidendae fundamenta e Germanicis itidem potius, quam Iustinianeis petenda esse iuribus. Accedere, quod in hisce ne mentio quidem facta, nedum cautum quid sit de testamentis reciprocis; et hinc, cum de simplicibus tantum singulorum hominum ultimis voluntatibus in iure Rom. sermo sit, leges istas ad testamenta reciproca applicari nequiquam posse. At enim vero Germanis, quod ipse vir doctissimus agnoscit, nulla prorsus, TACITO teste, *de moribus Germ. Cap. XX*, fuerunt testamenta; ergo nec reciproca. Et quanquam haec, quod ipsi supra §. IV docuimus, illis saeculo VII iam in usu fuerunt; non tamen ab ipsis primum inventa, sed potius a Romanis cum reliqua retestamentaria videntur adoptata. Quid? quod iam ea aetate in testamentis ad normam iuris Romani respexisse Germanos, manifeste patet ex *Formula Marculphi LXXI apud Lindenbrog. et Lib. I, n. 17. edit. Baluz* quam supra iam allegavimus, et in qua ad legis Romanae auctoritatem disertis provocatur verbis. Etsi igitur vel maxime iure Iustiniano incognita fuerint reciproca testamenta; sufficit tamen, ea iure Romano iam ante Iustiniani tempora fuisse approbata. Immo ne iure quidem Iustiniano prorsus incognitas dici posse ultimas voluntas-

luntates reciprocas, apparet ex *L. 26. D. de donat. m. c.* ubi reciprocae eiusmodi donationis mentio fit. Quod denique monet Strykius, dolum necessario in actibus reciprocis involvere, si quis, quod serio semet agere simulavit, postea iterum mutare velit atque rescindere; parum ad rem facit. Dolum enim committere dici non potest, qui mutat id, quod sui natura mutabile iam ab initio semper fuit.

Dub.

Remov.

XIII.

Satis, puto, probatum dedimus, testamenta reciproca vivis adhuc utrisque testantibus omnino esse ad libitum revocabilia. Aliud vero dicendum de altera quaestione: utrum etiam, mortua iam alterutra parte, a superstite nihilominus mutari revocarique possint? Quam sane cum Schiltero et Strykiō prorsus negamus. Scilicet tunc vim suam exserit pactum, quod huiusmodi testamentis subesse antea docuimus. Sane enim, quod alter alterum in testamento reciproco heredem sibi constituerit, non aliam ob causam factum esse videtur, quam quod ipse vicissim ab eodem institutus vel instituendus fuerit. Nec dubium est, quin, si in confectioe testamenti reciproci rogatus fuerit alteruter testantium, an, si ipse in eadem voluntate ad mortem usque perseveraverit, alterum deinde nihilominus eandem mutare aequo animo pati vellet, pernegando utique responsurus sit. Quod si igitur superstes voluntatem suam revocet, pars altera defuncta ex ista revocatione decepta videtur, iniuriaque et fraus ipsi facta censerī potest, utpote cui iam non amplius integrum est, testamentum suum pariter mutare. Atque adeo, ut in pauca meam contraham sententiam, omnis haec de testantium reciprocorum revocabilitate disputatio diiudicanda mihi omnium commodissime videtur ex natura contractuum innomi-

innominatorum ; quibus simile omnino videtur negotium , quod in testamento reciproco inter partes geritur. Quemadmodum eaim in his, re adhuc integra, et quam diu neutra pars vel rem, vel factum praesliterit, poenitere utrinque impune licet; postea vero, ubi ab una parte accesserit rei vel facti praestatio, poenitentia alteri non amplius permittitur: sic in testamento reciproco, vivis quidem utrisque testantibus, revocatio locum habet; minime vero post mortem alterutrius, ubi res non amplius integra est, sed ex parte defuncti per mortem iam adimpleta.

XIV.

Possemus iam de exceptionibus quibusdam utriusque regulae a nobis propositae, itemque de cautelis circa testamenta reciproca observandis, nonnihil monere. Sed tempora exclusi iam plura non addimus, quemadmodum etiam ob hanc ipsam causam adducta uberius explicare atque persequi non licuit, ut statim in ingressu monuimus.

Quare ut hunc tenuem laborem nostrum aequus lector boni velit consulere, etiam atque etiam rogamus.

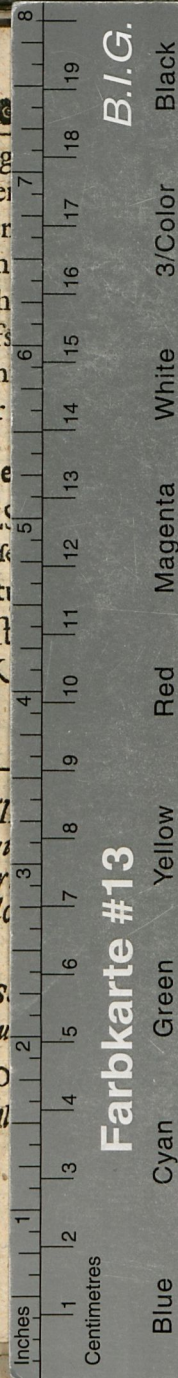

Altdorf, Diss., 1732-34
X 238 9196

B.I.G.

Farbkarte #13

15 43
M

Q. F. F. Q. S.

DE 1733, 5

REVOCAZIONE
TESTAMENTORVM
INPRIMIS RECIPRO-
CORVM

MAGNIFICI

ICTORVM ORDINIS

CONSENSV ET AVCTORITATE

PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE
HONORIBVS

RITE AC LEGITIME
IMPETRANDIS

PVBLICE SOLENNITERQVE
DISPVTABIT

IOHANNES ALBERTVS SPISIVS
PHILOS. D. ET PROF. PVBL.
EXTRAORDINARIVS

A. D. XXVI IVN. A. R. S. MDCCCXXXIII
H. L. Q. C.

3 1/2

ALTORFII NOR.
LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI,

